

SVENSK EXEGETISK ÅRSBOK
82

På uppdrag av Svenska Exegetiska Sällskapet
utgiven av Göran Eidevall

Uppsala 2017

Utgivare och redaktör: Göran Eidevall (goran.eidevall@teol.uu.se)
Redaktionssekreterare: David Willgren (david.willgren@altutbildning.se)
Recensionsansvarig: Rosmari Lillas-Schuil (rosmari.lillas@gu.se)

Redaktionskommitté:

Göran Eidevall (goran.eidevall@teol.uu.se)
Rikard Roitto (rikard.roitto@ths.se)
Blaženka Scheuer (blazenka.scheuer@ctr.lu.se)
Cecilia Wassén (cecilia.wassen@teol.uu.se)

Prenumerationspriser:

Sverige: SEK 200 (studenter SEK 100)

Övriga världen: SEK 300

Frakt tillkommer med SEK 50. För medlemmar i SES är frakten kostnadsfri.

SEÅ beställs hos Svenska Exegetiska Sällskapet via hemsidan eller postadress ovan, eller hos Bokrondellen (www.bokrondellen.se). Anvisningar för medverkande återfinns på hemsidan eller erhålls från redaktionssekreteraren (david.willgren@altutbildning.se). Manusstopp är 1 mars.

Tidskriften är indexerad i Libris databas (www.kb.se/libris/), samt ATLA Religion Database®, publicerad av the American Theological Library Association, 300 S. Wacker Dr., Suite 2100, Chicago, IL 60606; e-mail: atla@atla.com; webb: www.atla.com.

Omslagsbild: Del av 11Q19, ”Tempelrullen”, daterad till mellan första århundradet f.v.t och första århundradet v.t.

Svenska Exegetiska Sällskapet
c/o Teologiska institutionen
Box 511, S-751 20 UPPSALA, Sverige
www.exegetiskasallskapet.se

ISSN 1100-2298

Uppsala 2016

Tryck: Bulls Graphics, Halmstad

Innehåll

EXEGETISKA DAGEN 2016

<i>Eidevall, Göran</i> , 80 år senare: Exegetiska sällskapet, <i>SEÅ</i> och de exegetiska dagarna – tal vid exegetiska sällskapets 80-årsjubileum	1
<i>Crawford, Sidnie White</i> , Textual Growth and the Activity of Scribes.....	6
<i>Laato, Antti</i> , Rewriting Israel's History in the Apocalyptic Context: Animal Apocalypse in First Enoch	28
<i>Docherty, Susan</i> , Why So Much Talk? Direct Speech as a Literary and Exegetical Device in Rewritten Bible with Special Reference to Pseudo-Philo's <i>Biblical Antiquities</i>	52

ARTIKLAR

<i>Spjut, Petter</i> , Polemisk etikett eller saklig beteckning? En studie av svenskspråkiga opinionsbildares användning av termen "gnosticism" och dess implikationer för bibelvetenskaplig och kyrkohistorisk forskning	76
<i>Hedlund, Simon</i> , Who Are the ἀρσενοκόϊται, and Why Does Paul Condemn Them (1 Cor 6:9)?	116
<i>Kelhoffer, James A.</i> , Simplistic Presentations of Biblical Authority and Christian Origins in the Service of Anti-Catholic Dogma: A Response to Anders Gerdmar	154

REPLIKER

<i>Gerdmar, Anders</i> , The End of Innocence: On Religious and Academic Freedom and Intersubjectivity in the Exegetical Craft – A Response to James Kelhoffer	179
<i>Kelhoffer, James A.</i> , A Diverse Academy Recognizes No Boundaries for Critical Inquiry and Debate: A Rejoinder to Anders Gerdmar	210

RECENSIONER

Aichele, George, <i>Simulating Jesus: Reality Effects in the Gospels</i> (Joel Kuhlin)	223
Amos, Roger, <i>Hypocrites or Heroes? The Paradoxical Portrayal of the Pharisees in the New Testament</i> (Tobias Ålöw)	226
Collins, John J., <i>Encounters with Biblical Theology</i> (Stig Norin)	230
Dochhorn Jan, Susanne Rudnig-Zelt, and Benjamin Wold (eds.), <i>Das Böse, der Teufel und Dämonen – Evil, the Devil, and Demons</i> (Torsten Löfstedt)	235
Ehrman, Bart D., <i>Jesus Before the Gospels: How the Earliest Christians Remembered, Changed, and Invented Their Stories of the Savior</i> (Joel Kuhlin)	239
England Emma och William John Lyons (red.), <i>Reception History and Biblical Studies: Theory and Practice</i> (Mikael Larsson)	243
Fewell, Danna Nolan (ed.), <i>The Oxford Handbook of Biblical Narrative</i> (Josef Forsling)	245
Gordon, Robert P. and Hans M. Barstad (eds.), <i>“Thus speaks Ishtar of Arbela”: Prophecy in Israel, Assyria and Egypt in the Neo-Assyrian Period</i> (Magnus Halle)	249
Giuntoli Federico and Konrad Schmid (eds.), <i>The Post-Priestly Pentateuch: New Perspectives on Its Redactional Development and Theological Profiles</i> (Jan Retsö)	256
Hayes, Elizabeth R. och Lena-Sofia Tiemeyer (red.), <i>“I Lifted My Eyes and Saw”: Reading Dream and Vision Reports in the Hebrew Bible</i> (Stefan Green)	261
Heilig, Christoph, <i>Hidden Criticism? The Methodology and Plausibility of the Search for a Counter-Imperial Subtext in Paul</i> (Joel Kuhlin)	264
Kim, Yeong Seon, <i>The Temple Administration and the Levites in Chronicles</i> (Jan Retsö)	268
Klein, Anja, <i>Geschichte und Gebet: Die Rezeption der biblischen Geschichte in den Psalmen des Alten Testaments</i> (Lars Olov Eriksson)	272
Klink III, Edward W., och Darian R. Lockett. <i>Understanding Biblical Theology: A Comparison of Theory and Practice</i> (Bo Krister Ljungberg)	274
Knoppers, Gary N., <i>Jews and Samaritans: The Origins and History of Their Early Relations</i> (Cecilia Wassén)	278

Markschies, Christoph, <i>Christian Theology and Its Institutions in the Early Roman Empire: Prolegomena to a History of Early Christian Theology</i> (Carl Johan Berglund)	282
Mettinger, Tryggve N. D., <i>Reports from a Scholar's Life: Select Papers on the Hebrew Bible</i> (Cian Power)	285
Neusner, Jacob och Alan J. Avery Peck (red.); William Scott Green och Günter Stemberger (rådgivande red.), <i>Encyclopedia of Midrash. Biblical Interpretation in Formative Judaism. Volume I-II</i> (Tobias Ålöw)	289
Porter, Stanley E. och David I. Yoon (red.), <i>Paul and Gnosis</i> (Paul Linjamaa)	291
Smith, Geoffrey S., <i>Guilt By Association: Heresy Catalogues in Early Christianity</i> (Martin Wessbrandt)	295
Strauss, Mark L. och Paul E. Engle (red.), <i>Remarriage After Divorce in Today's Church</i> (Bo Krister Ljungberg)	299
Willgren, David, <i>The Formation of the 'Book' of Psalms: Reconsidering the Transmission and Canonization of Psalmody in Light of Material Culture and the Poetics of Anthologies</i> (Anja Klein)	302
Wright, Tom, <i>The Day the Revolution Began: Rethinking the Meaning of Jesus' Crucifixion</i> (Mikael Tellbe)	306

ELIZABETH R. HAYES OCH LENA-SOFIA TIEMEYER (RED.)

*“I Lifted My Eyes and Saw”: Reading Dream
and Vision Reports in the Hebrew Bible*

LHBOTS 584, London: Bloomsbury, 2014, Inbunden, 253 s., €81.00,
ISBN: 978-0-56760-566-5

Precis som titeln förklarar, fokuserar denna antologi på drömmar och visioner i den hebreiska Bibeln, det som från ett genreperspektiv beskrivs som visionsrapporter. Ursprungligen har bidragen presenterats vid två EABS-möten, ett i Thessaloniki (2011) och ett i Amsterdam (2012), inom ramen för forskningsgruppen ”Vision and Dream Accounts in the Hebrew Bible, the New Testament, Early Judaism, and Late Antiquity”. Artiklarna avspeglar en variation av metoder och lässtrategier, som illustrerar en mångfald av tillvägagångssätt i läsningen av bibliska drömmar och visionsrapporter. Redaktörerna förvarnar att detta resulterar i ett antal presentationer som föreslår ömsesidiga motstridiga tolkningar av en text. Detta gäller särskilt Sakarjas nattvisioner, vilket visar hur komplicerad en läsning av Sak 1–6 kan bli.

De första två artiklarna ger ett bredare perspektiv på visionsrapporter med tyngdpunkt på fenomenologiska och retoriska aspekter (Verline; Tiemeyer), men majoriteten av bidragen undersöker drömmar och syner i bibeltexter (von Heijne; Scalise; Hayes; Lyons; Radine; Boda; Peterson; Hallaschka; Stead). En av artiklarna koncentrerar sig på visionsrapporter som en del av en kontinuitet, där tidigare material återanvänds och transformeras för omskrivning i senare texter (Lear). Sista gruppen av artiklar studerar hur visionsrapporter har uppfattats i senare texter (Wagner; Klein; Tooman), även om exempelvis Anja Kleins detaljrika diskussion om de förtorkade benen i Pseudo-Hesekiel (DSS) och bibliska Hesekiel (MT) går bortom bokens tema och även blir ett inlägg i debatten om den hebreiska kanon. Mitt intryck är att redaktörerna har skött sitt jobb väl och att deras inledning tydligt presenterar antologins innehåll och syfte(n).

Vad är det då vi mer exakt erbjuds i Hayes och Tiemeyers bok? Sex av artiklarna fokuserar på Sakarja. Fyra artiklar ägnar sig helt eller delvis åt Hesekiel. Jesaja får en hel artikel och en del i en annan, totalt två

artiklar, detsamma gäller Jeremia. I varsin artikel diskuteras drömmarna i berättelsen om Josef (med implicita paralleller till berättelserna i Daniel) och Amos visioner. En artikel analyserar en biblisk text utanför den hebreiska Bibeln, från Uppenbarelseboken, och kopplingen till den profetiska litteraturen i GT. Således, förutom det som handlar om metoder och lässtrategier, får boken ett särskilt värde för den som är intresserad av Sakarja, med Hesekiel som god tvåa. De övriga profetböckerna i antologin får mer sparsam uppmärksamhet. Om något saknas, skulle det vara apokalyptiken i Daniel, trots att 10 utav 15 artiklar refererar till Dan 7–12 någon gång, särskilt Michael A. Lyons artikel om Hes 40–48.

Artikelförfattarna är verksamma i Canada, Tyskland, USA, Sverige, Scotland, Sydafrika, och Australien, och består av sex kvinnor och nio män, vilket får betraktas som en hyfsad bredd av exegeter inom ett relativt avgränsat ämnesområde. Här följer en genomgång av deras artiklar med kortfattade sammanfattningar av slutsatserna.

Rodney A. Werline, "Assessing the Prophetic Vision and Dream Texts for Insights into Religious Experience". Werline menar att det kulturella forandet av en person påverkar hennes förståelseförmåga. Det öppnar i sin tur upp för möjligheten att verkliga erfarenheter ligger bakom profettexterna.

Lena-Sofia Tiemeyer, "The Polyvalence of Zechariah's Vision Report". Tiemeyer argumenterar för att en visionsrapport är pluralistisk; till exempel att Sak 1:8–17 har mer än en innebörd även om de medföljande oraklen föreslår en bestämd mening.

Camilla von Heijne, "The Dreams in the Joseph Narrative and their Impact in Biblical Literature". Von Heijne vill visa att Josefs och faraos drömmar är symboliska och därmed unika. Josef är den ende israeliten i Bibeln med egna drömmar, och är tillsammans med Daniel de enda drömuttolkarna, vilket signalerar ett litterärt samband.

Pamela Scalise, "Vision Beyond the Visions in Jeremiah". Syftet med Scalise studium är att upptäcka om andra delar i Jeremia än kap. 1, 24 och 38:21b–23 kan identifieras som visionsrapporter. Bästa sättet att

göra det är att betrakta Jeremia som Guds budbärare med tillgång till "Herrens rådslag".

Elizabeth R. Hayes, "The Role of Visionary Experiences for Establishing Prophetic Authority in Isaiah, Jeremiah and Ezekiel: Same, Similar, or Different?". Hayes svar blir att varje profets auktoritet som Guds budbärare och ambassadör etableras genom en kombination av vision och talakt.

Michael A. Lyons, "Envisioning Restoration: Innovations in Ezekiel 40–48". Lyons argumenterar för att de nya element som präglar Heskies tempelvision finns med i senare visionslitteratur. Profeten var också först med att använda en visionsrapport för att skildra ett omstrukturerande och återupprättande av sitt folk.

Jason Radine, "Vision and Curse Aversion in the Book of Amos". Radine menar att Amos visionsrapporter är jämförbara med inskriften *Deir 'Alla Combination I*, vilket visar att de båda kan ha fungerat som "curse aversion texts".

Mark J. Boda, "Writing the Vision: Zechariah within the Visionary Traditions of the Hebrew Bible". Enligt Boda tillhör Sak 1:7–6:15 en äldre profetisk genreform, men att dess författare av retoriska skäl introducerar innovativa element för en ny publik, med större betoning på observatören, uttolkaren och scenen.

Anthony R. Petterson, "The Eschatology of Zechariah's Night Visions". Petterson går emot Finitsis' idé att Sakarjas eskatologi är förverkligad och annorlunda än den apokalyptiska. Istället liknar nattvisionerna i hög grad profetisk eskatologi om en ljus framtid.

Martin Hallaschka, "Interpreting Zechariah's Visions: Redaction-Critical Considerations on the Night Vision Cycle (Zechariah 1.7–6.6) and Its Earliest Readers". Hallaschka uppfattar Sakarjas visioner som en del av en redaktionell process och kan analyseras på samma sätt som de åtföljande sekundära oraklen.

Michael R. Stead, "The Interrelationship between Vision and Oracle in Zechariah 1–6". Till skillnad från Hallaschka finner Stead ingen anledning att separera visioner och orakel från varandra i Sak 1–6, utan de hör ihop som en helhet.

Sheree Lear, "Visions of Locusts: The Composition of Revelation 9.7–11". Lear visar med tre exempel från Upp 9:7, 11 hur Johannes läste GT (2 och 3 Mos, Hes och Joel) och förstod dess interrelation.

Thomas Wagner, "More than a Source? The Impact of Isaiah 6 on the Formation of the Book of Isaiah". Wagner vill bevisa att synen på Gud som Juda Kung i Jes 6 förändras i receptionen, i och med formerandet av Jesajaboken, till Gud som regent och skapare av hela kosmos, men kommer ner till de fattiga och rättfärdiga.

Anja Klein, "Resurrection as Reward for the Righteous: The Vision of the Dry Bones in Pseudo-Ezekiel as External Continuation of the Biblical Vision in Ezekiel 37.1–4". Resultatet av Kleins detaljerade studium visar att postbiblisk exegetik börjar där innerbiblisk exegetik slutar, och att innerbiblisk exegetik blir postbiblisk exegetik.

William A. Tooman, "'To Do the Will of Their Master': Re-Envisioning the *Hayyôt* in Targum Jonathan of Ezekiel". Toomans slutsats är att de ansvariga för TJ var mycket måna om MT Skriftens enhet, vilket gör att TJ Hes 1 om änglar också är en kommentar till själva hebreiska förlagans inre väsen.

För att bli uppdaterad på den senaste forskningen kring drömmar och visionsrapporter i hebreiska Bibeln, eller för att förstå mer om en särskild genres betydelse för exegetik och hermeneutik, så kan denna bok rekommenderas. Mina kritiska synpunkter är begränsade till att det i enstaka fall förutsätts mer förkunskap än vad som kan förväntas av en läsare, att vissa författare pressar in för mycket information i sina artiklar och att ett par artiklar hade behövts struktureras tydligare. Några artiklar skapar följdfrågor, vilket enbart är positivt för fortsättningen.

Stefan Green, Åbo Akademi

CHRISTOPH HEILIG

*Hidden Criticism? The Methodology and Plausibility
of the Search for a Counter-Imperial Subtext in Paul*

Tübingen: Mohr Siebeck, 2015, Mjukband, xiii + 199 s., ISBN: 978-3-16153-795-0

Vanligtvis kan en läsare förvänta sig att ett inledande kapitel innehåller en forskningsöversikt och/eller en kontextualisering av de huvudsakliga